

SFÎNTUL VASILE
CEL MARE
SCRIERI
PARTEA ÎNTÎIA

OMILII LA HEXAEMERON

OMILII LA PSALMI

OMILII ȘI CUVÎNTĂRI

CARTE TIPĂRITĂ CU BINECUVÎNTAREA
PREA FERICITULUI PĂRINTE

IUSTIN

PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

TRADUCERE, INTRODUCERE, NOTE ȘI INDICI DE

Pr. D. FECIORU

EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MISIUNE
AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE
BUCUREȘTI — 1986

OMILIA I DESPRE POST

Cuvîntul I

I

«*Sunați din trâmbiță în ziua cea binevestită a Domnului*»¹. Poruncă profetică sînt cuvintele acestea! Dar citirile din Sfînta Scriptură, pe care le-am citit astăzi, sînt mai puternice decît sunetul trâmbiței și mai lămurite decît orice instrument muzical. Ne vestesc sărbătoarea premergătoare acestor zile.

Am cunoscut harul posturilor prin proorocul Isaia. Isaia a lepădat postul iudaic și ne-a arătat adevăratul post, spunînd: «*Nu postiți în judecăți și în certuri, ci dezleagă toată legătura nedreptății*»²; iar Domnul a zis: «*Nu fiți triști, ci spală-ți fața ta și unge-ți capul tău*»³.

Să fim deci cuprinși de niște simțăminte ca acestea, așa cum am și fost învățați! Să nu ne mîhnim de zilele ce se apropie! Să fim veseli în ele, așa cum se cuvine sfinților. Cel trist nu primește cunună, iar cel care suspină nu biruie. Nu te întrista cînd ți se poartă de grijă! E o nebulie să nu te bucuri de sănătatea sufletului și să te mîhnești de schimbarea mîncărilor, lăsînd să se înțeleagă că-ți face mai multă bucurie plăcerea stomacului decît purtarea de grijă a sufletului. Săturarea mărginește plăcerea numai la pîntece; postul, însă, urcă folosul la suflet. Bucură-te, că ți s-a dat de Doctor un leac ce ucide păcatul. După cum viermii, care se înmulțesc în pîntecele copiilor, sînt distruși cu doctorii foarte amare, tot așa și postul, vrednic cu adevărat de acest nume, cînd pătrunde în suflet, omoară păcatul ascuns în adînc.

II

«*Unge-ți capul tău și spală-ți fața ta*». Cuvintele acestea ale Scripturii te duc la taine. Cel uns a fost uns, cel spălat a fost spălat. Tu îndreaptă această poruncă la suflet! Unge capul cu ungere sfîntă, ca să

1. Ps., 80, 4.

2. Isaia, 58, 4. 6.

3. Matei, 6, 16—17.

ajungi părtaş al lui Hristos și așa apropie-te de post. Nu-ți ascunde fața ca actorii! Fața ți-o ascunzi atunci cînd vrei să nu-ți dezvălui sufletul. Ți-o ascunzi cu minciuna, ca și cu un voal. Să nu fii actor! Actorul înfățișează pe scenă persoane străine. Este rob, dar o face pe stăpînul! Este om de rînd, și o face pe împăratul. Tot așa și în viața aceasta. Mulți oameni teatralizează, ca pe o scenă, viața lor; una au în inimă și alta arată oamenilor. Nu-ți ascunde deci fața! Ceea ce ești, aceea arată-te! Nu lua înfățișare tristă, căutînd să fii slăvit pentru că pari înfrînat. Facerea de bine trîmbițată n-are folos, iar postul dat în vileag n-are cîștig. Că faptele bune, făcute numai pentru a fi văzute de oameni, nu-și duc roadele în veacul de apoi, ci iau sfîrșit odată cu laudele lumii. Aleargă așadar cu bucurie la darul postului! Postul e un dar din bătrîni. Nu s-a învechit, nici n-a îmbătrînit! E totdeauna nou, e veșnic în floare.

III

Socotești oare că pun începutul postului odată cu darea legii? Nu! Postul e mai vechi ca legea. Dacă vei avea răbdare, vei vedea că spusese mele sînt adevărate. Să nu socotești că postul a început cu ziua curățirii poruncită poporului lui Israel în a zecea zi a lunii a șaptea⁴. Nu! Străbate istoria sfîntă, cerceteaz-o, ca să afli începutul postului! Postul nu-i descoperire nouă. E un odor al strămoșilor. Și e vrednic de respect tot ce e vechi. Respectă deci vechimea postului! Are aceeași vîrstă ca și omenirea.

Legea postului a fost dată în paradis. Adam a primit întîia oară porunca de a posti: *«Nu mîncăți din pomul cunoștinței binelui și răului»*⁵. Cuvîntul: *«Nu mîncăți»* este o lege a postului și înfrînării. Dacă Eva ar fi postit și n-ar fi mîncat din pom, n-am mai fi avut trebuință de postul de acum, că *«n-au trebuință cei sănătoși de doctori, ci cei bolnavi»*⁶. Ne-am îmbolnăvit prin păcat, să ne vindecăm prin pocăință! Iar pocăința fără post este neputincioasă. Îndreaptă-te, dar, înaintea lui Dumnezeu prin post. Mai mult; chipul în care au trăit primii oameni în rai este o imagine a postului, nu numai pentru că ducînd o viață îngerească ajunseseră, prin cumpătare, la asemănarea cu îngerii, ci și pentru că nu erau cunoscute locuitorilor paradisului toate cele născocite mai tîrziu de om: nici băutul vinului, nici tăiatul animalelor, nici toate cele cîte turbură mintea omenească.

4. Lev., 25, 9.

5. Fac., 2, 17.

6. Matei, 9, 12.

IV

N-am postit, și am fost alungați din rai ! Să postim, dar, ca să ne întoarcem în rai ! Nu vezi că Lazăr a intrat prin post în paradis ? Nu imita neascultarea Evei ! Nu lua din nou sfătuitor pe șarpe, care ne sfătuiește să mîncăm, ca să ne cruțăm trupul ! Nu-ți găsi scuza în boala trupului sau în slăbiciune ! Nu-mi spune mie scuzele ! Spune-le lui Dumnezeu, Care știe totul ! Îmi spui că nu poți să postești ! Dar să te ghiftuiești în toate zilele vieții tale și să-ți strivești trupul sub greutatea mîncărilor, poți ? Știu că doctorii nu prescriu bolnavilor mîncăruri felurite, ci post și înfrînare. Cum dar ? Dacă poți să postești și să te înfrînzi cînd ești bolnav, pentru ce spui că nu poți s-o faci cînd ești sănătos ? Ce este mai ușor pentru stomac : să petreacă noaptea cu o mîncare ușoară sau să stea împovărat de mulțimea mîncărilor ? Dar, mai bine spus, nu să stea, ci să se întoarcă neconținut și pe o parte și pe alta, rupîndu-se și strîmtorîndu-se ; afară numai dacă vei spune că și corăbierii salvează mai ușor de la înec o corabie încărcată cu poveri decît una mai sprintenă și mai ușoară. Lucrurile, însă, se petrec cu totul dimpotrivă : o mică înălțare a valurilor dă la fund o corabie încărcată cu multe poveri, pe cînd o corabie cu o încărcătură potrivită trece ușor prin furtună, că n-o împiedică nimic să plutească pe deasupra valurilor. Tot așa se întîmplă și cu trupurile oamenilor. Împovărate neconținut cu prea multă mîncare, trupurile se îmbolnăvesc cu ușurință ; dar dacă folosesc mîncare puțină și ușoară scapă și de suferința pe care o așteaptă de pe urma bolii, ca de o furtună ce se pornește împotriva lor, dar se depărtează și de suferința care începe a se ivi, ca de o ciocnire cu o stîncă din mijlocul mării. Stomacul, care are menirea să întretină trupul, mistuie cu ușurință mîncărurile simple și ușoare ; dar dacă i se dau mîncăruri costisitoare și felurite, nu poate să le mistuie și dă naștere la fel de fel de boli.

V

Dar să ne întoarcem cuvîntul nostru la istoria postului. Să arătăm cît este de vechi, să arătăm că toți sfinții l-au primit, ca pe o moștenire strămoșească, și l-au păzit, transmitîndu-l din tată în fiu. Așa s-a păstrat acest bun și a ajuns, din neam în neam, pînă la noi.

În rai nu era vin, nu se tăiau vite și nici nu se mîncă carne. După potop a apărut vinul. După potop s-a spus : *«Mîncăți de toate ca pe iarba verde»* ⁷. Cînd n-a mai fost nădejde de desăvîrșire, s-a îngăduit ca omul să se înfrupte din toate aceste lucruri. Înainte de potop, nu se cunoștea vinul ; dovadă Noe, care nu știa ce-i vinul. Nu se ivise încă vinul în

⁷ Fac., 9, 3.

viața oamenilor și nici nu ajunsese obicei băutul vinului. Noe n-a văzut pe un alt om bînd vin și nici el nu încercase gustul vinului, așa că fără să-și dea seama a fost vătămat de vin. «Noe, spune Scriptura, *a sădit vie, a băut din rodul ei și s-a îmbătat*»⁸, nu pentru că era bețiv, ci pentru că nu știa cît trebuie să bea. Deci, descoperirea băutului de vin este mai nouă decît paradisul, așa că postul este foarte vechi.

Știm că Moisi prin post s-a urcat în munte⁹. Că n-ar fi îndrăznit să se apropie de vîrfurile muntelui care fumega, nici n-ar fi cutezat să intre în nor, dacă n-ar fi fost înarmat cu postul. Prin post a primit poruncile scrise pe plăci de degetul lui Dumnezeu. Sus, pe munte, postul a prilejuit darea legii; iar jos, la poalele lui, lăcomia la mîncare a înnebunit pe oameni să se închine idolilor. «Poporul, spune Scriptura, *s-a așezat să mănînce și să bea și s-a sculat să joace*»¹⁰. O singură îmbătare cu vin a zădărnicit cele patruzeci de zile de post și de rugăciune ale lui Moisi. Plăcile scrise cu degetul lui Dumnezeu, pe care le primise postul, pe acelea le-a sfărîmat beția, că profetul n-a socotit cu cale ca un popor beat să primească legile lui Dumnezeu¹¹. Și astfel, poporul, care învățase să cunoască pe Dumnezeu prin minuni nespuse de mari, a alunecat într-o clipită, prin lăcomie, la mîncare, la închinarea de idoli. Pune față în față aceste două: postul, care apropie de Dumnezeu, și desfătarea, care îndepărtează de mîntuire. Dar să ne coborîm încă mai mult pe calea istoriei, îndreptîndu-ne spre cele petrecute mai tîrziu.

VI

Ce a pîngărit pe Isav și l-a făcut rob fratelui său? Nu o singură mîncare în schimbul căreia și-a dat dreptul de întii născut?¹² Oare nu rugăciunea, unită cu postul, a dăruit mamei sale pe Samuil?¹³ Cine a făcut pe Samson viteaz mare și nebiruit? Oare nu postul, prin care a și fost zămislit în pîntecele maicii sale?¹⁴ Postul l-a născut, postul l-a alăptat, postul l-a făcut bărbat, postul poruncit mamei lui de înger: «*Tot ce iese din viața de vie să nu mănînce și vin și băuturi amețitoare să nu bea*»¹⁵.

Postul naște pe profeți, întărește pe cei puternici. Postul înțelepțește pe legiuitori. Postul este bun talisman al sufletului, tovarăș cre-

8. *Fac.*, 9, 20—21.

9. *Ieș.*, 24, 18.

10. *Ieș.*, 32, 6.

11. *Ieș.*, 32, 19.

12. *Fac.*, 25, 33—34.

13. *I Regi*, 1, 13.

14. *Jud.*, 13, 4.

15. *Jud.*, 13, 14.

dincios al trupului, armă pentru luptători, loc de exercițiu pentru atleții credinței. Postul îndepărtează ispitele, postul îndeamnă spre evlavie. Postul este tovarăș al înfrînării, creator al castității. În timp de război face eroi, iar în timp de pace propovăduiește liniștea. Pe credincios îl sfințește, iar pe preot îl desăvârșește, că nu-i cu putință să îndrăznească cineva a săvârși sfintele slujbe fără să postească; aceasta nu numai în slujba noastră de acum, tainică și adevărată, ci și în cea preînchipuitoare, care se aducea în legea cea veche.

Postul l-a făcut pe Ilie să vadă primele de taină. După ce timp de patruzeci de zile și-a curățit sufletul prin post, a fost învrednicit să vadă pe Domnul în peștera din muntele Horiv, atît cît e cu putință unui om să-L vadă¹⁶. Prin post a dat înapoi văduvei viu copilul și astfel prin post a fost puternic chiar față de moarte¹⁷. O voce ieșită dintr-o gură, care a postit, a închis unui popor nelegiuit cerul trei ani și șase luni¹⁸. Și ca să moaie inima neîmblînzită a celor îndărătnici, a preferat să sufere și el ca și aceia. De aceea a și spus: «*Viu este Domnul; nu va fi apă pe pămînt decît numai atunci cînd voi spune eu*»¹⁹. Și a făcut Ilie ca, prin foamete, întreg poporul să postească, ca să îndrepte răutatea oamenilor, pricinuită de desfătare și de viață desfrînată.

Ce fel de viață a avut Elisei? Prin ce a reușit Elisei să fie găzduit de sunamiteancă? ²⁰ Prin ce ospăta Elisei pe profeți? Oare nu cu ierburi sălbatice și cu puțină făină împlinea legea găzduirii? ²¹ Cînd oaspeții au mîncat odată cu celelalte verdețuri și o buruiiană otrăvitoare erau să moară dacă n-ar fi fost distrusă otrava prin rugăciunea postitorului²². Și, ca să spun pe scurt, postul i-a ajutat pe toți sfinții să viețuiască potrivit voii lui Dumnezeu.

Există o piatră, numită amiantă²³, pe care focul n-o mistuie; cînd e pusă la flacără pare că s-a prefăcut în cărbune; dar cînd e scoasă din foc, se face mai curată, ca și cînd ar fi fost spălată cu apă. Tot așa erau și trupurile celor trei tineri din Babilon²⁴. Prin post au căpătat firea amiantei. În văpaia cea mare a cuptorului, ca și cum ar fi avut de aur trupurile lor, n-au fost vătămați din pricina focului. Mai mult chiar, s-au arătat mai puternici decît aurul, că focul nu i-a topit, ci i-a lăsat întregi. Și doar nimic nu putea rezista acelei văpăi, hrănită mereu

16. III Regi, 19, 8—13.

17. III Regi, 17, 22.

18. III Regi, 18, 1.

19. III Regi, 17, 1.

20. IV Regi, 4, 8.

21. IV Regi, 4, 42—44.

22. IV Regi, 4, 39—41.

23. Silicat natural, hidrat de calciu și magneziu cu țesătură fibroasă, rezistent la temperatură înaltă (cf. NPL, la cuvînt).

24. Dan., 1, 8—16.

cu catran, cu smoală și cu vreascuri, care ieșea afară din cuptor ca la patruzeci și nouă de coți, că distrugea totul din jur, mistuind mulți haldeeni. Dar cei trei tineri, pentru că au intrat în cuptor întovărășiți de post, au călcat în picioare focul acela cumplit și au respirat, în acea văpaie mare, aer plăcut și răcoros. Pentru ce? Pentru că au fost hrăniți de post! Focul n-a îndrăznit să se atingă nici de părul capului lor ²⁵.

VII

Daniil, «bărbatul doririlor» ²⁶, care n-a mâncat pîine și n-a băut apă trei săptămîni ²⁷, cînd a fost aruncat în groapa cu lei, a învățat și pe lei să postească ²⁸. Ca și cum i-ar fi fost trupul făcut din piatră sau din altă materie tare, lei n-au putut să-și înfigă dinții în el. Postul a călit trupul lui Daniil ca pe o călătură de fier, încît, ajungînd de nebiruit, lei n-au deschis gura împotriva sfintului.

Postul a stins puterea focului, postul a închis gurile leilor. Postul trimite rugăciunile la cer, dîndu-le aripi în drumul lor spre înălțime. Postul este creșterea caselor, mama sănătății, pedagogul tinereții, pozoaba bătrînilor, tovarăș bun de drum celor ce călătoresc, tovarăș credincios al soților. Bărbatul nu pune la îndoială cinstea casei sale cînd vede că femeia lui postește; nici femeia nu se topește de gelozie cînd bărbatul său sfințește postul. Cine și-a împușinat bunurile casei cînd a postit? Numără astăzi bunurile pe care le ai în casă și numără-le și după ce-ai postit. Nu va lipsi nimic din cele din casă din pricina postului. Nici o vietate nu-și plînge moartea. Nicăieri nu-i sînge, pentru că pîntecele cel neînduplecat n-a mai dat nici o poruncă împotriva vietăților. Cuțitul bucătarilor s-a liniștit; masa se mulțumește cu cele ce răsar singure din pămînt.

Sabatul a fost dat iudeilor «*ca să se odihnească vita ta și robul tău*», spune Scriptura ²⁹. Postul să fie odihnă slugilor, care te slujesc în toată vremea! Odihnește-ți bucătarul! Dă libertate celui ce-ți slujește la masă! Oprește mina celui ce-ți toarnă vin! Să contenească odată și cel meșter la facerea feluritelor dulciuri! Să se liniștească odată și casa de zgomote nenumărate, de fum, de mirosuri de fripturi, de cei ce aleargă în sus și în jos, care slujesc pîntecelui ca unui stăpîn neînduplecat! Și cei care percep impozite îngăduie cîteodată supușilor să aibă puțină libertate. Deci să dea și pîntecele puțină odihnă gurii! Să facă pîntecele cu noi un armistițiu de cinci zile, el care totdeauna cere și nicio-

25. Dan., 3, 24—50.

26. Dan., 9, 23; 10, 11.

27. Dan., 10, 2.

28. Dan., 6, 16—22.

29. Ieș., 20, 10.

dată nu încetează; el care ia astăzi și mâine nu-și aduce aminte. Cînd pîntecele e plin, dă lecții de înfrinare; cînd e gol, uită de lecțiile date.

VIII

Postul nu știe ce-i camăta. Masa celui ce postește nu miroase a procente. Pe orfanul celui ce-a postit nu-l înăbușă datoriile părintești ca niște șerpi care se încolăcesc în jurul lui. Mai mult, postul îi dă prilej de bucurie. După cum setea face plăcută băutura, iar foamea, cînd se ivește, face ca masa să fie dorită, tot așa și postul înveselește pe cel ce mănîncă. Că postul, așezîndu-se la mijloc și întrerupînd neconținută desfătare cu mîncăruri, face să ți se pară mîncarea nespuse de plăcută, ca ceva nou și necunoscut. Deci, dacă voiești să-ți fie masa dorită, primește schimbarea pe care o aduce postul! Dar tu, cuprins de pofta de a mîncă numai bunătăți, ai distrus, fără să-ți dai seama, pofta de mîncare. Din dorința de plăcere, ai alungat plăcerea. Da, nici un lucru nu este atît de dorit încît să n-ajungă de disprețuit, dacă te desfătezi neconținut de el. Că ne bucurăm mai mult de acele lucruri pe care le dobîndim mai rar. La fel și Creatorul nostru a făcut ca prin schimbarea pusă de El în viață să ne bucurăm de cele ce ne dăruiește. Nu vezi că și soarele este mai strălucitor după trecerea nopții, privegherea mai dulce după somn, iar sănătatea mai dorită după boală? Și masa deci este mai plăcută după post. Aceasta atît pentru cei bogați și cu masa îmbelșugată, cît și pentru cei care au o masă sărăcăcioasă și întîmplătoare.

IX

Teme-te de pilda bogatului! ³⁰ Masa îmbelșugată, de care s-a desfătat tot timpul vieții lui, l-a aruncat în focul gheenii. Se pîrjolea în văpaia cuptorului, nu pentru că era învinuit de nedreptate, ci de prea multă mîncare și desfătare. Ca să stingem acel foc, avem nevoie deci de apă.

Dar postul nu-i folositor numai pentru viața de dincolo, ci-i folositor chiar pentru trupul nostru. Trupurile cele mai sănătoase se îmbolnăvesc și-și schimbă starea sănătății, fiindcă firea obosește și nu poate suporta povara unei sănătăți prea înfloritoare. Vezi dar, ca nu cumva scuipînd acum apă, să dorești mai tîrziu o picătură, ca bogatul din Sfînta Evanghelie! Nimeni nu s-a îmbătat cu apă. Pe nimeni nu l-a durut capul vreodată că a fost îngreuiat de apă. Nimeni n-a avut nevoie de picioare străine dacă a trăit bînd apă. Nimănui nu i s-au împleticit picioarele, nimănui nu i-au ajuns mîinile netrebnice, dacă au fost adă-

30. Luca, 16, 19—31.

pate cu apă. Că greutatea mistuirii, urmare de neînălăturat pentru toți cei care mănîncă prea multe bunătăți, dă naștere în trup la boli necruțătoare. Fața celui ce postește îți inspiră respect; nu-i îmbobocită de roșeață nerușinată, ci-i împodobită cu o paloare pe care-i zugrăvită înfrinarea. Ochiul celui ce postește este blind, mersul măsurat, fața serioasă, neturburată de ris nestăpinit. Cel ce postește este măsurat la cuvînt și curat la inimă.

Adu-ți aminte de sfinții cei din veac *«de care lumea nu era vrednică, care au pribegit în cojoace, în piei de capră, lipsiți, strîmtorați, îndurînd rele»*³¹. Imită viața lor, de cauți soarta lor! Ce l-a odihnit pe Lazăr în sinurile lui Avraam?³² Oare nu postul? Viața sfintului Ioan Botezătorul a fost un post³³. N-a avut pat, n-a avut masă, n-a avut pămînt de arat, n-a avut bou de arătură, n-a avut grîu, n-a avut brutar, n-a avut nimic din cele ce sînt de trebuință pentru întreținerea vieții. Pentru aceasta *«nici nu s-a ridicat cineva mai mare decît Ioan Botezătorul din cei născuți din femei»*³⁴. Pe Pavel, pe lîngă alte virtuți, l-a urcat la al treilea cer și postul, pe care-l numără între laudele cele pentru ne-cazuri. Dar mai presus de toate pîdele spuse pînă acum este Domnul nostru, Care a întărit prin post trupul luat pentru noi³⁵. Astfel, întărit prin post, a primit în El ispitele diavolului și ne-a învățat ca prin post să ne pregătim și să ne exercităm pentru luptele ce le vom da împotriva ispitelor, iar prin foame să facem de rușine pe potrivnic. Că diavolul, din pricina Dumnezeirii Domnului, n-ar fi putut să se apropie de El, dacă Domnul nu s-ar fi coborît prin foame pînă la slăbiciunea firii omenești. Înainte de a se înălța la ceruri, însă, s-a atins iarăși de mincare³⁶, ca să ne încredințeze că trupul Său a înviat.

Tu, însă, nu încetezi să te îngrași și să pui carne pe tine! Lași ca mintea să se topească de foame și nu-ți pasă deloc de învățăturile cele mintuitoare și făcătoare de viață! Nu știi oare că după cum pe cîmpul de luptă ajutorul dat umora din luptători duce la înfrîngerea dușmanilor lor, tot așa și cel care face pofa trupului luptă împotriva duhului, iar cel care dă ajutor duhului robește trupul? Duhul și trupul sînt potrivnici unul altuia, ne spune Pavel³⁷. Deci, dacă vrei să-ți întărești mintea, domesticește-ți trupul prin post. Acest înțeles îl au cuvintele Apostolului: *«Cu cît se strică omul nostru cel din afară, pe*

31. *Evr.*, 9, 37—38.

32. *Luca*, 16, 23.

33. *Matei*, 3, 4.

34. *Matei*, 11, 11.

35. *Matei*, 4, 1—11.

36. *Luca*, 24, 43.

37. *Gal.*, 5, 17.

atît se înnoiește omul cel dinăuntru»³⁸ și : «Atunci sînt puternic cînd sînt neputincios»³⁹.

Pentru ce nu vrei să disprețuiești mîncărurile cele stricăcioase ? Pentru ce nu vrei să dorești masa cea din împărăția cerurilor, pe care ți-o pregătește postul de aici ? Nu știi oare că prin mîncare nemăsurată îngrăși viermele ce te va chinui ? Care om îndestulat cu hrană îmbelșugată și trăit într-o neconținută desfătare a primit vreun har duhovnicesc ? Moisi, ca să primească a doua oară legea, a trebuit să mai postească o dată. Ninevitenii, dacă n-ar fi pus și vitele la post, n-ar fi scăpat de nenorocirea ce-i amenința⁴⁰. Ale căror oase au rămas oare în pustie ? Oare nu ale acelora care doreau să mănince carne ?⁴¹ Aceia, atîta vreme cît s-au mulțumit cu mana și cu apa din piatră, au învins pe egipteni, au mers pe mare și în semințiile lor nu era bolnav⁴². Dar cînd și-au adus aminte de căldările cu cărnuri⁴³, cînd s-au întors, prin poftele lor, în Egipt, n-au mai văzut pămîntul făgăduinței. Nu te înfricoșează pilda aceasta ? Nu te cutremuri oare de grozăvia lăcomiei, care te poate lipsi de bunătățile nădăjduite ? Nici înțeleptul Daniil n-ar fi văzut vedeniile, de nu-și făcea prin post mai curat și mai luminat sufletul. Mîncărurile grase ridică în sus un fel de aburi întunecoși, care, ca un nor des, împiedică luminile Sfîntului Duh să se coboare asupra mîinii. Da, și îngerii au o mîncare ! Și mîncarea lor este pîinea, că spune profetul : «*Pîine îngerească a mîncat omul*»⁴⁴. Mîncarea lor nu e nici carnea, nici vinul, nimic din cele atît de rîvnite de cei robiți pîntecelui. Postul este o armă împotriva oștirii dracilor, că spune Domnul : «*Neamul acesta nu iese decît prin rugăciune și prin post*»⁴⁵.

Atît de mari sînt bunătățile ce le avem de pe urma postului ! Îmbuibarea, însă, este cel dintîi pas pe calea desfrîului. Odată cu petrecerea, cu beția și cu mîncărurile pregătite cu multă grijă, vine și tot felul de desfrînare dobitocească. Din pricina poftelor odrăslite în suflet de pe urma îmbuibării cu mîncare și cu vin, oamenii ajung ca niște armăsari înversunați⁴⁶. Legăturile nefirești dintre oameni sînt datorate bețivilor ; ei caută pe femeie în bărbat și pe bărbat în femeie. Postul, dimpotrivă, cunoaște măsura chiar în căsnicie ; și, osîndind lipsa de măsură chiar în cele îngăduite de lege, lasă răgaz potrivit stăruinței în rugăciune.

38. II Cor., 4, 16.

39. II Cor., 12, 10.

40. Iona, 3, 3—9.

41. Num., 14, 37.

42. Ps., 104, 37.

43. Ieș., 16, 3.

44. Ps., 77, 25.

45. Marcu, 9, 29.

46. Ier., 5, 8.

X

Dar nu mărgini folosul postului numai la îndepărtarea de mâncare! Adevăratul post stă în îndepărtarea de păcate. «*Dezleagă orice legătură a nedreptății*»⁴⁷. Treci cu vederea insulta ce ți-a pricinuit aproapele, iartă-i păcatele! «*Nu postești în judecăți și în certuri*»⁴⁸. Nu măninci carne, dar măninci pe fratele tău! Te abții de la vin, dar nu-ți stăpânești ocările! Postești toată ziua, aștepti să vină seara, ca să măninci, dar îți cheltuiești toată ziua în judecăți! «*Vai de cei ce se îmbată, dar nu de vin!*»⁴⁹. Minia este o beție a sufletului; îl face pe om fără de judecată ca și vinul. Tristețea este și ea o beție, că turbură mintea. Frica, când ia naștere fără de motiv, este o altă beție. «*Mîntuie sufletul meu de frica vrăjmașului*», spune Scriptura⁵⁰. Și, ca să spun pe scurt, fiecare din stările sufletești, care turbură mintea, poate să fie numită pe bună dreptate beție. Gîndește-te la omul minios cît este de beat de patimă! Nu mai este stăpîn pe el însuși; nu se mai cunoaște pe el și nici nu cunoaște pe cei de față; ca într-o luptă de noapte, pune mîna pe tot ce apucă, se năpustește asupra tuturor, spune ce-i vine la gură; nu poate fi oprit; înjură, lovește, amenință, se jură, strigă, plesnește. Fugi de această beție, dar nu primi nici beția pricinuită de vin! Nu căuta să bei vin înainte de a începe postul! Să nu-ți servească beția călăuză spre post. Beția nu este ușă spre post, nici avariția ușă spre dreptate, nici desfrîmarea ușă spre castitate, și, ca să spun pe scurt, nu se poate intra la virtute prin viciu. Altă ușă duce la post! Beția duce la desfrîu. La post duce cumpătarea. Atletul, înainte de a se duce la întreceri, se exercitează; cel care postește, înainte de a posti, se înfrînează. Nu te deda beției înainte de aceste cinci zile de post, ca și cum ai vrea să-ți scoți paguba pentru zilele cîte vei posti și ca și cum ai vrea să înșeli pe Legiutor. Te ostenești zadarnic dacă-ți chinuiești trupul, dar nu-ți tămăduiești viciul. Cămara în care, prin beție, îți depozitezi vinul este nesigură; torni într-un vas găurit. Vinul curge, luîndu-și drumul său, iar la fund rămîne păcatul. Sluga fuge de la un stăpîn bătăuș; tu, însă, rămîi în slujba vinului, deși te lovește în cap în fiecare zi. Măsura cea mai bună pentru băutul vinului este trebuința trupului. Dacă vei depăși hotarele acestei măsuri, a doua zi te vei scula cu capul greu, neodihnit, amețit, cu gura plină de miros greu de vin; ți se va părea că toate se învîrt în jurul tău, că toate se clatină. Beția aduce somn, fratele morții, dar și o veghere, care se aseamănă cu visurile.

47. Isaia, 58, 6.

48. Isaia, 58, 4.

49. Isaia, 28, 1.

50. Ps., 83, 2.

XI

Știi oare cine este Cel pe Care ai să-L primești cînd te împărtășești ? Este Cel Care ne-a făgăduit : *«Eu și Tatăl Meu vom veni la el și la el vom locui»* ⁵¹. Pentru ce I-o iei înainte cu beția și închizi intrarea Stăpînului ? Pentru ce îndemni pe dușman să ocupe mai dinainte intrările tale ? Beția nu primește pe Domnul ; beția alungă Duhul Sfînt. Fumul alungă albinele, beția alungă harurile duhovnicești.

Postul este podoaba orașului, stabilitatea pieții, pacea caselor, salvarea averilor. Vrei să vezi noblețea postului ? Compară seara de astăzi cu cea de mîine ! Vei vedea orașul schimbat într-o liniște adîncă din turburat și zvăpăiat cum era. Aș dori ca ziua de astăzi să se ase-mene cu ziua de mîine în sfințenie, iar zilei de mîine să nu-i lipsească nimic din veselia zilei de astăzi.

Iar Domnul, Care ne-a adus pînă în aceste zile, să ne dea nouă, ca unor luptători, să arătăm, în aceste lupte premergătoare, statornicia și tăria inimii noastre, spre a ajunge la ziua hotărîtă a încununării. Acum, cu încununarea prăznuirii mîntuitoarelor patimi, iar în veacul ce va să fie la dreapta judecată a lui Hristos, cu încununarea răsplătirii faptelor săvîrșite de noi în viață, că Lui se cuvine slava în veci, Amin.

51. Ioan, 14, 23.

OMILIA A II-A DESPRE POST

Cuvîntul II

I

«Indemnați, preoți, pe popor, zice Domnul. Grăiți la urechile Ierusalimului»¹. Îndestulătoare este puterea cuvîntului să mărească celor ze-loși rîvna, iar celor leneși și trîndavi să le deștepte zelul. De aceea ge-neralii, cînd pornesc oștirea la război, țin soldaților, înainte de înce-perea luptei, cuvîntări de îmbărbătare; iar îndemnul lor are atîta pu-tere, încît adeseori îi face pe mulți să disprețuiască moartea. Tot așa și profesorii de gimnastică și antrenorii, cînd duc pe atleți în arene, ca să ia parte la întreceri, le țin lungi cuvîntări de necesitatea ostanelilor pentru dobîndirea coroanelor, iar în urma acestor discursuri mulți au fost convinși să-și pună în primejdie trupurile de dragul victoriei.

Trebuie să țin, dar, și eu un cuvînt de îndemn, cînd îi pornesc pe ostașii lui Hristos la lupta împotriva nevăzuților dușmani, cînd pregătesc pe atleții credinței să dobîndească, prin înfrînare, cununile dreptății.

Ce cuvînt de îmbărbătare să vă țin ?

Cei care se pregătesc de război și cei care se exercează în arenă trebuie să-și întrețină bine trupul cu mîncare îmbelșugată, pentru că au de înfruntat mari oboseli, dar cei care au de luptat «*nu împotriva singelui și a cărnii, ci împotriva începătoriilor, împotriva stăpîniilor, împotriva stăpînitorilor întunericului acestuia, împotriva răutății*»², tre-buie să se exercite, în vederea luptei, prin înfrînare și prin post. Unt-delemnul îngrășă pe atlet, iar postul întărește pe cel credincios. Cu cît vei împuțina mai mult greutatea trupului, cu atît vei face ca sufletul să strălucească de sănătate duhovnicească. Biruința asupra dușmanilor celor nevăzuți n-o dobîndești cu puterile trupului, ci cu răbdarea su-fletului și cu suferirea necazurilor.

1. *Isaia*, 40, 1. 2.

2. *Efes.*, 6, 12.

II

Pentru cei ce postesc de bună voie, postul le este folositor tot timpul, pentru că demonii nu îndrăznesc să atace pe cel ce postește, iar îngerii, păzitorii vieții noastre, stau cu plăcere lângă cei care-și curățesc sufletul cu post. Dar cu mult mai folositor este postul acum, când predicarea postului s-a vestit în toată lumea. Că nu-i insulă, nu-i continent, nu-i popor, nici chiar în părțile cele mai îndepărtate ale lumii, în care să nu se fi predicat postul. Soldați, drumeți, corăbieri, negustori, cu toții au auzit de această poruncă a postului și o primesc cu bucurie. Să nu rămână, deci, nimeni netrecut în catalogul celor ce postesc! În el sînt trecute toate neamurile, toate vîrstele și toate dregătoriile.

În fiecare biserică îngerii înscriu pe cei ce postesc. Ia aminte, dar, ca nu cumva din pricina unei mici plăceri ce ți-o dau bucatele, să suferi paguba de a nu fi înscris de înger, fugind dinaintea celui care înrolează ostași. E mai mică primejdia cînd un soldat aruncă pavăza și fuge decît atunci cînd un creștin aruncă postul, arma cea tare și puternică.

Ești bogat? Nu insulta postul, socotindu-l nevrednic să stea cu tine la masă! Nu-l alunga cu necinste din casa ta, biruit de desfătare, ca nu cumva postul să te învinuiască înaintea Legiutorului posturilor, Care, prin pedeapsa ce-ți va da, să te supună la un mult mai aspru post. Săracul să nu ia în bătaie de joc postul care altădată a fost tovarășul de casă și de masă al săracului. Femeile să postească și ele, că și lor le este postul tot atît de potrivit și de firesc ca și respirația. Copiii să fie adăpați cu apa postului, ca și plantele bine crescute. Bătrînilor le este ușor postul pentru că de mult s-au obișnuit cu el. Călătorilor postul le este tovarăș bun de drum; îi face ușori și sprinteni, pe cînd îmbuibarea îi silește să ducă poveri, să poarte în spate greutatea cu care s-au desfătat. Cînd soldații pleacă la luptă într-o țară îndepărtată iau cu ei alimentele de trebuință hranei, nu plăcerii. Iar noi, care pornim la luptă cu dușmanii nevăzuți, care ne grăbim spre patria cea de sus, nu trebuie oare să ne mulțumim numai cu cele de trebuință hranei sufletului, mai ales că sîntem neconținut pe cîmpul de bătaie?

III

Îndură, dar, toate suferințele, ca un bun ostaș! Luptă-te după toate regulile luptei, ca să fii încununat, știind bine cuvintele apostolului: *«Tot cel ce se luptă se înfrînează de la toate»*³.

3. I Cor., 9, 25.

Am să vă spun un gând ce mi-a venit acum în minte. Merită să-l cunoașteți. Soldaților li se mărește rația de hrană pe măsura eforturilor ce le depun; ostașilor duhovnicești, cu totul dimpotrivă: cel care are mai puțină hrană, acela are mai mare dregătorie. Coiful nostru este altul decât coiful soldaților; al lor este din aramă, al nostru din nădejdea cea mintuitoare⁴; pavăza lor este din lemn sau din piele, a noastră, pavăza credinței⁵. Noi ne îmbrăcăm cu platoșa dreptății⁶; ei poartă o cămașă de zale. Avem și noi o sabie cu care ne apărăm, sabia Duhului⁷, ei, o sabie de fier. Tot așa, nu același fel de hrană face tăria celor două oștiri; pe noi ne întăresc dogmele credinței, pe soldați, îmbuibarea pîntecelui.

Scurgerea anului ne-a adus în aceste zile de post mult dorite. Să le primim cu dragoste, ca pe niște doici bătrîne, cu care Biserica ne-a alăptat spre evlavie. Cînd vrei, deci, să postești, nu te posomorî ca iudeii, ci veselește-te, după cum scrie la Evanghelie⁸. Nu plînge că-î va fi foame pîntecelui, ci veselește-te împreună cu sufletul de desfătările cele duhovnicești. Știi ce spune apostolul: «*Trupul poartă împotriva Duhului, iar Duhul împotriva trupului*»⁹. Și pentru că unul se împotrivește celuilalt, să tăiem plăcerile trupului, spre a mări tăria sufletului, pentru ca, biruind prin post patimile, să ne încununăm cu cununile înfrînării.

IV

Pregătește-te, dar, să fii vrednic de sfințenia postului. Să nu strici înfrînarea cu beția. Să nu spui: «Să mă îmbăt astăzi, pentru că de mîine am cinci zile de post!». E un gând rău și viclean. Nimeni nu-și aduce în casă amante și desfrîinate cînd vrea să se căsătorească. Femeia luată cu cununie nu suferă să locuiască sub același acoperiș cu desfrîinatele. Tot așa și tu! Cînd aștepti postul, nu băga mai înainte în trupul tău beția, femeie desfrînată, femeia tuturor, mama nerușinării, rizăreața, zăpăcita, cea gata la tot felul de necuviințe. Să nu între postul și rugăciunea într-un suflet pîngărit de beție! Domnul primește înlăuntrul locașurilor sfinte pe cel ce postește; pe cel beat, însă, îl alungă ca pe un pîngărit și melegiuit. Dacă mîine vii duhînd și imputit de vin, cum să socotesc post beția ta? Să nu-ți închipui că te ții de rău că n-ai băut vin bun și curat! Nu, ci că ești pîngărit de vin! În care ceată te așezi? Între bețivi sau între postitori? Beția din ziua trecută te trage la ea, iar

4. I Tes., 5, 8.

5. Efes., 6, 16.

6. Efes., 6, 14.

7. Efes., 6, 17.

8. Matei, 6, 16, 17.

9. Gal., 5, 17.

ziua de azi îți spune că e post. Beția te ține în mîinile ei ca un rob; și nu-ți va da drumul, că are dovezile de nezdruincinat ale robiei tale: mirosul vinului, care a rămas în tine ca într-un butoi. Și nu-ți va fi de nici un folos prima ta zi de post, pentru că în tine sînt încă rămășițele beției. Cînd pîrga nu-i bună, poți arunca tot rodul. *«Bețivii nu vor moșteni împărăția lui Dumnezeu»*¹⁰. Ce folos ai dacă începi postul cu beția? Ce folos mai ai de post, dacă beția te alungă din împărăția lui Dumnezeu? Nu vezi că cei mai iscușiți maeștri de călărie pun la post caii de curse înainte de începerea alergărilor? Tu, însă, cu bună știre, mănînci peste măsură. Cu lăcomia ta întreci și dobitoacele. Cu un stomac încărcat nu poți nici merge, nici dormi. Da, un stomac încărcat cu multe mîncăruri nu poate sta liniștit; este silit neconținut să se frămînte.

V

Postul păzește pruncii, face curat pe tînăr, umple de vrednicie pe bătrîn; părul alb, împodobit cu postul, este mai vrednic de respect. Postul este pentru femei podoaba cea mai potrivită; este friu pentru oameni în floarea vîrstei, talismanul căsniciei, păzitorul fecioriei. Așa sînt binefacerile pe care le aduce postul în fiecare casă.

Ce să mai spunem de înfrîurirea pe care o are postul asupra vieții de obște a creștinilor? Postul pune rînduială între toți credincioșii; adorme strigătul, alungă cearta, aduce la tăcere înjurăturile. Dascălul nu potolește atît de repede gălăgia copiilor, cum potolește postul zgomotul. S-a sculat oare cu chef cel ce a stat la o masă de post? La ce dansuri deșănțate a dat naștere postul? Postul, ca un judecător aspru, gonește risetele dezmațate, cîntecele desfrîinate, dansurile deșuchiate. Dacă oamenii ar lua postul ca sfătuitoare al faptelor lor, n-ar mai fi nici o piedică să domnească pacea adîncă în toată lumea; nu s-ar mai răscula popoarele unele împotriva altora, nu s-ar mai bate oștirile. Dacă ar domni postul nu s-ar mai făuri arme, n-ar mai fi tribunale, n-ar mai fi închisori; pădurile și pustiurile n-ar mai avea tîlhari, orașele denunțatori, iar mările pirați. Dacă oamenii ar fi ucenicii postului, nu s-ar mai fi auzit, precum spune Iov, glasul celui care cere birul¹¹. Dacă postul ar cîrmui viața noastră, atunci viața n-ar mai fi atît de plină de plîns și de tristețe. Postul i-ar fi învățat pe toți să se înfrîneze nu numai de la mîncare, dar să izgonească și iubirea de arginți, lăcomia, precum și orice viciu. Dacă păcatele acestea ar fi fost îndepărtate, n-ar mai fi fost vreo piedică de a avea pace deplină, de a fi lipsiți de turburare sufletească.

10. I Cor., 6, 10.

11. Iov, 3, 18.

VI

Dar așa, cei care nu vor să postească, cei care urmăresc traiul bun ca pe singura fericire din viață, nu numai că adună asupra lor bogat roi de păcate, dar își distrug și trupurile. Să vezi câtă deosebire va fi între fețele lor din astă seară și cele de mâine. În astă seară, buhăite, plesnind de singe, pline de sudoare, cu ochii urduroși, obraznici, cu vederea turbure, din pricina fumurilor beției strînse înăuntrul lor. Mîine, serioase, modeste; își vor relua culoarea lor firească; pline de chibzuală, cu vederea sigură, pentru că nu mai este vreo pricină care să le turbure activitatea.

Postul ne face asemenea cu îngerii, ne face să locuim cu dreptii, ne înțelepțește viața. Postul l-a făcut legiuitor pe Moisi. Samuil este rodul postului; Ana, mama lui, postind, s-a rugat lui Dumnezeu zicînd: *«Adonai Doamne, Eloï Savaot, dacă căutînd vei căuta peste roaba ta și îmi vei da sămînță de bărbat, îl voi da pe el dar înaintea Ta»*¹²; *«Vin și sîcheră nu va bea pînă în ziua morții lui»*¹³. Postul l-a alăptat pe marele Samson. Atîta vreme cît postul a însoțit pe Samson, dușmanii săi cădeau cu miile¹⁴, smulgea din țîțîni porțile orașelor¹⁵, iar leii nu se puteau împotrivi puterii mîinilor lui¹⁶. Dar cînd s-a apucat de beție și de desfrîu, a fost prins cu ușurință de dușmani¹⁷, a fost lipsit de ochi¹⁸ și a ajuns de batjocura copiilor celor de alt neam¹⁹. Prin post Ilie a închis cerul trei ani și șase luni²⁰. Ilie, cînd a văzut că oamenii din pricina belșugului se desfrînează, i-a făcut, prin foamete, să postească fără voia lor. Așa a oprit păcatul, care se întinsese mult. Deci, prin post, Ilie a oprit păcatul lor, ca și cum ar fi folosit sabia sau focul.

VII

Săracilor, primiți postul, tovarășul vostru de casă și de masă! Slugilor, primiți postul, odihna neconținutelor voastre osteneli! Bogaților, primiți postul, doctorul care vă vindecă bolile ce vă vin din pricina prea multelor mîncăruri, postul care, prin schimbarea mîncărilor, vă face mai plăcute bucatele de care vă săturaserăți din obișnuința cu ele! Bolnavilor, primiți postul, mama sănătății voastre! Sănătoșilor, primiți

12. I Regi, 1, 11.

13. Jud., 13, 14.

14. Jud., 15, 15—17.

15. Jud., 16, 3.

16. Jud., 14, 5—6.

17. Jud., 17, 1—20.

18. Jud., 17, 21.

19. Jud., 17, 24—27.

20. III Regi, 17, 1.

postul, păzitorul sănătății voastre! Întreabă pe doctori, și-ți vor spune că este primejdioasă o sănătate prea mare. De aceea doctorii micșorează, prin post, greutatea trupurilor, pentru ca nu cumva, din pricina îngrășării, să se curme puterea vieții; cu bună știință doctorii micșorează cu postul îngrășarea trupului, ca printr-un nou fel de hrană să-i dea libertate trupului, iar stomacului putere. Postul este, dar, folositor tuturor oamenilor și tuturor trupurilor; este potrivit pretutindeni: în case, în piețe, noaptea, ziua, în orașe și în pustie.

Așadar, pentru că postul ne dăruiește în toate împrejurările vieții foloase atât de mari, să-l primim, după cuvîntul Domnului²¹, cu bucurie, fără să ne întristăm ca fățarnicii și să arătăm, fără să ne prefacem, bucuria sufletului.

Socot că nu trebuie să mă străduiesc atât de mult ca să vă îndemn să postiți, cît trebuie să vă îndemn să nu cădeți astăzi în păcatul beției. Da, mulți postesc fie din obicei, fie că se rușinează de alții. Mă tem, însă, de beție, pe care iubitorii de vin o păstrează ca pe o moștenire părintească. Unii, lipsiți de judecată, ca și cum ar pleca într-o călătorie îndepărtată, beau astăzi mult vin, ca să le ajungă pentru cele cinci zile de post. Dar nu știi oare că pîntecele nu ține ce bagi în el? Pîntecele este un zaraf necinstit, cămară nesigură. Pui în el multe lucruri, dar nu păstrează ce-i încredințezi și face numai pagubă. Vezi ca nu cumva mîine, cînd vei veni la biserică, după ce te-ai îmbătat azi, să ți se spună cele citite acum. «Domnul zice: *«N-am ales postul acesta!»*»²². Pentru ce amesteci, dar, cele ce nu se pot amesteca? Ce pîrtășie este între beție și post? Ce legătură între beție și înfrînare? Ce legătură între Biserica lui Dumnezeu și templul idolilor?²³ Biserica lui Dumnezeu este locașul în care locuiește Duhul lui Dumnezeu²⁴, iar templu de idoli sînt cei care-și murdăresc trupul cu beția. Ziua de astăzi este pridvorul postului. Cel întinat în pridvor nu mai este vrednic să intre întru cele sfinte. Sluga care vrea să se împace cu stăpînul nu ia ca sprijinitor și mijlocitor pe dușmanul stăpînului. Beția este dușman al lui Dumnezeu; postul, început al pocăinței. Deci, dacă vrei să vii la Dumnezeu, fugi de beție! Fugi, ca nu cumva să te îndepărtezi și mai mult de Dumnezeu.

Dar pentru ca postul să fie vrednic de laudă, nu-i de ajuns numai să ne înfrîmăm de la mîncăruri; trebuie să postim post primit și bineplăcut lui Dumnezeu. Iar postul adevărat este înstrăinarea de păcat, în-

21. Matei, 6, 16—17.

22. Isaia, 58, 5.

23. II Cor., 6, 16.

24. I Cor., 3, 16.

frinarea limbii, oprirea miniei, îndepărtarea de poftă, de birfeli, de minciună, de jurămîntul strîmb. Lipsa acestora este post adevărat. În ele stă postul cel bun.

VIII

Să ne desfătăm în Domnul, cugetînd la cuvintele Duhului și primind poruncile și învățăturile mîntuitoare, care ne îndreaptă sufletele. Să ne ferească Dumnezeu de postul cel cumplit, pe care și profetul se silește să-l îndepărteze prin rugăciune, zicînd : *«Domnul nu va omorî prin foamete sufletele dreptilor»*²⁵ ; și : *«N-am văzut pe cel drept părăsit, nici sămînța lui cerșind pîine»*²⁶. În aceste cuvinte profetul n-a vorbit de pîinile cele materiale, că știa că feciorii patriarhului Iacov se coboriseră în Egipt pentru pîine, ci de hrana cea duhovnicească, prin care omul nostru lăuntric se desăvîrșește. Să ne ferească, deci, Dumnezeu de postul cu care Domnul a amenințat pe iudei : *«Iată vin zile, zice Domnul, și voi aduce peste pămîntul acesta foamete, nu foamete de pîine, nici sete de apă, ci foamete de a auzi cuvîntul Domnului»*²⁷. Dreptul Judecător a adus peste ei foametea aceea, pentru că a văzut că trupul lor se îngrășa și punea carne pe el, iar mintea le slăbea de lipsa hranei învățăturilor adevărului.

În zilele ce vin, Duhul cel Sfînt vă va ospăta, cu bucurie, dimineața și seara. Nimeni să nu lipsească de bună voie de la acest ospăț duhovnicesc. Să luăm parte cu toții la paharul cel cumpătat pe care înțelepciunea l-a umplut și ni l-a pus deopotrivă înaintea tuturor, ca fiecare să bea din el atîta cît poate. Înțelepciunea *«și-a amestecat paharul ei și a junghiat jertfele ei»*²⁸, adică *«hrana celor desăvîrșiți, ale căror simțuri sînt deprinse prin obișnuință să deosebească binele de rău»*²⁹. Cu această hrană săturîndu-ne din destul, să dea Dumnezeu să fim găsiți vrednici a lua parte la veselia ospățului Mirelui, în Hristos Iisus Domnul nostru, Căruia slava și puterea în veci, Amin.

25. Prov., 10, 13.

26. Ps., 36, 25.

27. Amos, 8, 11.

28. Prov., 9, 2.

29. Evr., 5, 14.

OMILIA A III-A LA CUVINTELE :

„Ia aminte de tine însuși»¹

I

Dumnezeu, Creatorul nostru, ne-a dat uzul vorbirii, ca să descoperim unii altora simțămintele inimilor, și, datorită naturii noastre comune, să facem cunoscute celorlalți oamenii gândurile noastre, dându-le la iveală ca din niște cămări ascunse ale inimii. Dacă am fi alcătuiți numai din suflet, ne-am înțelege unii cu alții numai prin gândire; dar pentru că sufletul nostru își zămislește gândurile în ascuns în trup, ca sub o perdea, este nevoie de cuvinte și de nume ca să facem cunoscute cele aflate în adâncul nostru. Când gândirea noastră e rostită, atunci este purtată de cuvânt ca de o luntre, străbate aerul și trece de la cel ce grăiește la cel ce aude. Dacă e tăcere adâncă și liniște, cuvântul poposește în urechile ascultătorilor ca într-un port liniștit și nebîntuit de vînturi; dacă, însă, zgomotul făcut de ascultători suflă împotriva lui ca o furtună cumplită, atunci cuvîntul naufragiază, risipindu-se în aer.

Faceți așadar, prin tăcere, liniște cuvintelor mele. Poate că vă vor părea folositoare unele din gândurile aduse de cuvintele mele.

Greu de prins este cuvîntul adevărului și lesne poate scăpa celor ce nu sînt cu luare aminte. De aceea Duhul a rînduit ca el să fie scurt și strîns, să spună mult în puține cuvinte, ca prin scurtîimea lui să poată fi ușor de ținut minte. Că firesc este ca o cuvîntare bună să nu-și ascundă ideile în cuvinte obscure, dar nici să aibă idei de prisos și goale, care să nu atace tema în miezul ei.

Aceste calități are și textul citit nouă ađineauri din cărțile lui Moisi, de care își aduc aminte negreșit cei care au fost cu luare aminte la citirea lui, afară doar de a trecut neobservat pe lîngă urechile voastre din pricina scurtîmii sale. Iată textul : *«Ia aminte de tine însuși, ca nu cumva un cuvînt ascuns în inima ta să se prefacă în păcat»²*.

Noi oamenii păcătuim ușor cu gîndul. De aceea Cel Care a zidit una cite una inimile noastre³, știind că cele mai multe păcate le săvîr-

1. Deut., 15, 9.

2. Deut., 15, 9.

3. Ps., 32, 15.

șim din imboldul gândurilor noastre, a poruncit ca în primul loc mintea să ne fie curată. Și pentru că păcătuim ușor cu mintea, Dumnezeu ne cere să avem de ea mai multă purtare de grijă și pază. Că precum doctorii cei prevăzători întăresc cu mult înainte, prin mijloace profilactice, părțile mai slabe ale trupurilor, tot așa și purtătorul obștesc de grijă și adevăratul doctor al sufletelor a prevăzut cu o pază mai puternică mai ales aceea parte a sufletului nostru pe care o știm mai înclinată spre păcat. Trupul, ca să săvârșească o faptă, are nevoie de timp, de prilej, de osteneli, de ajutători și de alte înlesniri; mintea, însă, dă naștere la gânduri într-o clipă și le săvârșește fără oboseală; iar gândurile cresc fără piedică și le e potrivită orice vreme. Se întâmplă uneori ca unuia dintre oamenii serioși, mîndru de respectul ce i se dă pentru faptele lui, îmbrăcat pe dinafară în haina înfrînării, prin mișcarea nevăzută a inimii lui, să-i alerge mintea la locul păcatului, chiar cînd se află în mijlocul celor ce-l fericesc pentru virtutea lui; cu închipuirea a văzut cele poftite, și-a ticluit o întîlnire rușinoasă și, zugrăvind-și lămurit plăcerea în cămara ascunsă a inimii sale, a săvîrșit păcatul înlăuntrul lui, fără de martori, necunoscut de nimeni, pînă va veni Cel Ce descoperă cele ascunse ale întunericului și vădește păcatele inimilor⁴. Ferește-te, dar, ca nu cumva un cuvînt ascuns în inima ta să se prefacă în păcat, pentru că *«cel ce se uită la femeie pentru a o pofti a și săvîrșit desfrîinare în inima sa»*⁵. Da, păcatele săvîrșite cu trupul sînt împiedicate de multe pricini; dar cel ce păcătuiește cu gîndul păcătuiește tot atît de repede pe cît a și gîndit. Deci acolo unde căderea este grabnică, acolo ni s-a poruncit să avem și pază mai puternică. De aceea, ni s-a spus: *«Nu cumva un cuvînt ascuns în inima ta să se prefacă în păcat»*⁶. Dar mai bine să venim la cuvintele care încep textul acesta!

II

«Ia aminte de tine însuți!». Fiecare animal are, prin fire, de la Dumnezeu, Creatorul lumii, instinctul conservării ființei sale. De cercetezi temeinic totul, vei vedea că cele mai multe animale se feresc instinctiv de tot ce le vatămă și iarăși, printr-o pornire naturală, se îndreaptă să mănînce numai ce le este folositor. Nouă, însă, Dumnezeu, învățătorul nostru, ne-a dat această mare poruncă ca noi să facem cu ajutorul rațiunii ceea ce animalele fac din instinct; ne-a poruncit ca, pe cele săvîrșite de animale instinctiv, noi să le facem cu luare aminte și cu o continuă supraveghere a gîndurilor, ca să putem păzi cu străș-

4. I Cor., 4, 5.

5. Matei, 5, 28.

6. Deut., 15, 19.

nicie darurile date nouă de Dumnezeu : să fugim de păcat, după cum animalele fug de ierburile otrăvitoare, să urmărim dreptatea, după cum ele caută iarba cea hrănitoare. *«Ia aminte de tine însuși»*, ca să poți deosebi ce-i vătămător de ce-i mîntuitor.

Luarea aminte este dublă : una, prin care privim lumea înconjurătoare cu ochii trupului ; alta, prin care contemplăm pe cele nemateriale cu puterea rațională a sufletului. Dacă am spune că porunca *«Ia aminte de tine însuși»* se referă la funcțiunea vizuală a ochilor, ne vom convinge îndată că e cu neputință. Într-adevăr, cum ar putea omul să se cuprindă cu ochiul cu totul pe sine ? Ochiul nu poate să se vadă nici pe sine ; nu ajunge să vadă creștetul capului, nu vede spatele, fața și nici cum sînt așezate măruntaiele înăuntru. Și ar fi necucernic să spui că poruncile Domnului sînt cu neputință de indeplinit ! Rămîne deci să raportăm această poruncă la funcțiunea minții. *«Ia aminte de tine însuși»*, adică : analizează-te pe tine însuși în toate privințele ! Să ai neadormit ochiul sufletului pentru paza ta, pentru că *«prin mijlocul lațurilor treci»* ⁷ ; în multe locuri sînt înfipite de dușmanul tău curse ascunse ; uită-te la toate cele din juru-ți *«ca să scapi din cursă ca o căprioară și din laț ca o pasăre»* ⁸. Căprioara nu cade în curse pentru că are vederea pătrunzătoare. De aceea și numele ei de căprioară și l-a căpătat de la vederea ei pătrunzătoare ⁹. Păsărea, la rîndul ei, dacă e atentă, cu ajutorul aripilor ei ușoare, zboară mai presus de viclesugurile vînătorilor. Vezi, dar, să nu pari mai nepriceput decît animalele cînd e vorba de propria-ți pază ! Păzește-te, să nu cazi în curse și să ajungi pradă diavolului, *«vînat de el spre a face voia lui»* ¹⁰.

III

«Ia aminte de tine însuși», adică : Nu lua seama nici la cele ale tale, nici la cele din jurul tău, ci numai la tine însuși. Altceva sîntem noi înșine, altceva cele ale noastre și altceva cele din jurul nostru. Sufletul și rațiunea sîntem noi înșine, întrucît am fost făcuți după chipul Creatorului. Trupul și simțurile sale sînt cele ale noastre. Averele, artele și meseriile sînt cele dimprejurul nostru.

— Ce spune deci această poruncă ?

— Nu lua aminte la trup, nici nu urmări cu orice chip binele trupului : sănătatea, frumusețea, desfătarea cu plăceri, viața lungă ; nu admira averile, slava și puterea ; nu socoti mare lucru pe cele ce sînt

7. *Înt. Sir.*, 9, 18.

8. *Prov.*, 6, 5.

9. În limba greacă cuvîntul «căprioară» — *δερξας* derivă de la verbul *δέρξομαι*, care înseamnă : a avea privirea pătrunzătoare.

10. *II Tim.*, 2, 26.

în slujba acestei vieți trecătoare, ca nu cumva prin rîvna pentru ea să disprețuiești viața ta cea adevărată, ci ia aminte de tine însuți, adică de sufletul tău. Pe el împodobește-l, de el poartă grijă, pentru ca prin luarea aminte să fie îndepărtată toată întinăciunea venită peste el din pricina răutății, să fie curățit de toată rușinea provenită de pe urma păcatului, să fie împodobit și să strălucească cu toată frumusețea virtuții. Cercetează-te pe tine cine ești, cunoaște-ți firea ta! Cunoaște că trupul tău e muritor, iar sufletul nemuritor! Cunoaște că viața noastră este dublă: una, proprie trupului, iute trecătoare; alta, înrudită cu sufletul, fără de sfîrșit. *«Ia aminte, deci, de tine însuți»*! Nu te alipi de cele muritoare, ca și cum ar fi veșnice, nici nu disprețui pe cele veșnice, ca și cum ar fi trecătoare. Nu te uita la trup, că este trecător, ci poartă grijă de suflet, de lucrul cel nemuritor¹¹. Ia seama cu toată luarea aminte de tine însuți, ca să știi să împarți fiecăruia ce-i de folos: trupului, hrană și îmbrăcăminte; sufletului, dogmele credinței, creștere bună, deprinderea virtuții, îndreptarea patimilor. Nu îngrășa mult trupul, nici nu căuta să pui pe dînsul multă carne, pentru că *«trupul pofteste împotriva duhului, iar duhul împotriva trupului, împotrivindu-se unul altuia»*¹². Ia seama ca nu cumva îngrășînd trupul să dai multă putere părții celei rele din tine. După cum la talerele balanței de îngreunezi un taler, ușurezi pe celălalt, tot așa cu trupul și cu sufletul: mărirea unuia aduce negreșit micșorarea celui alt. Dacă trupul e gras și îngreunat cu multă carne, mintea neapărat își îndeplinește slab și neputincios funcțiunile sale; dacă, însă, sufletul e puternic și prin îndeletnicirea cu faptele și gîndurile bune se ridică la propria sa măreție, atunci e firesc ca starea trupului să se vestejească.

IV

Porunca de a lua aminte de tine însuți este folositoare și bolnavilor, dar foarte potrivită și celor sănătoși. Doctorii poruncesc celor bolnavi să ia aminte de ei înșiși și să nu negligeze nimic din cele ce slujesc la vindecarea lor. Tot așa și Cuvîntul, Doctorul sufletelor noastre, vindecă, cu acest mic ajutor, sufletul îmbolnăvit de păcat.

«Ia aminte de tine însuți», ca după mărirea păcatului să primești și ajutorul tratamentului. Ți-i mare și greu păcatul? Ai nevoie de pocăință adîncă, de lacrimi amare, de privegheri îndelungate și de post neconținut. Ți-i ușor și mic păcatul? Să-ți fie și căința la fel cu greșeala. Numai *«ia aminte de tine însuți»*, ca să cunoști cînd ți-i sănătos și cînd ți-i bolnav sufletul. Că mulți oameni, din pricina mării lor ne-

11. Evidentă influența sfîntului Vasile asupra imnografiei.

12. Gal., 5, 17.

luări aminte, suferă de boli grele, boli de nevindecat; și nici aceia nu știu că sînt bolnavi. De asta mare este folosul acestei porunci chiar pentru cei sănătoși cu faptele. Deci aceeași poruncă tămăduiește și pe cei bolnavi, dar desăvîrșește și pe cei sănătoși.

Fiecare dintre noi, cei ce sîntem ucenici ai Cuvîntului, sîntem slujitorii uneia din slujbele poruncite nouă de Evanghelie. Că în casa cea mare, în Biserica aceasta, nu sînt numai tot felul de vase, de aur, de argint, de lemn și de lut¹³, ci și felurite meserii. Că are casa lui Dumnezeu, care este Biserica Dumnezeului celui viu¹⁴, vînători, călători, arhitecți, zidari, plugari, păstori, atleți, ostași. Porunca aceasta scurtă se potrivește tuturor acestora, îmboldind pe fiecare atît pentru a săvîrși cum trebuie meseria lui, cît și pentru a le stimula voința. Ești vînător, trimis de Domnul, Care a spus: *«Iată Eu trimit vînători mulți și ei îi vor vîna pe ei de pe orice munte»*?¹⁵ Ia aminte, cu foarte multă grijă, să nu-ți scape vînatul, ci să aduci la Mîntuitorul pe cei pe care, sălbăticiți de păcat, i-ai prins prin cuvîntul adevărului. Ești călător? Ești la fel cu cel care spune această rugăciune: *«Îndreaptă pașii mei»*¹⁶. Ia aminte de tine însuți, să nu te rătăcești din drum, să nu te abați la dreapta sau la stînga. Mergi pe calea cea împărătească! Arhitectul să pună credinței trainică temelie, care este Iisus Hristos¹⁷. Zidarul să vadă cum zidește! Nu cu lemne, cu iarbă, cu trestie, ci cu aur, argint și pietre prețioase¹⁸. Ești păstor? Ia aminte să nu neglijezi ceva din îndatoririle tale de păstor! Care sînt acestea? Pe cel rătăcit, întoarce-l, pe cel rănit, oblojește-l, pe cel bolnav, tămăduiește-l. Ești plugar? Sapă de jur împrejur smochinul cel neroditor și dă-i toate îngrijirile ca să rodească¹⁹. Ești ostaș? Suferă pentru Evanghelie²¹, luptă lupta cea bună²²: împotriva duhurilor răutății²³, împotriva patimilor trupului la toată armătura lui Dumnezeu²⁴; nu te încurca în treburile vieții ca să plăci celui ce te-a înscris în oaste²⁵. Ești atlet? *«Ia aminte de tine însuți»* ca nu cumva să calci legile atletice, că nimeni nu este încununat

13. II Tim., 2, 20.

14. I Tim., 3, 15.

15. Ier., 16, 15.

16. Ps., 118, 133.

17. I Cor., 3, 11.

18. I Cor., 3, 12.

19. Luca, 13, 8—9.

20. II Tim., 2, 3.

21. II Tim., 1, 8.

22. I Tim., 1, 18.

23. Efes., 6, 12.

24. Efes., 6, 13.

25. II Tim., 2, 4.

dacă nu luptă după lege ²⁶. Imită pe Pavel, care alerga, se lupta și lovea ²⁷. Și tu, ca un bun luptător, ai fixă privirea sufletului; acoperă părțile slabe ale trupului, apărîndu-te cu mîinile; fii cu privirea neconținută ațintită spre adversar! Cînd alergi, zorește spre cele dinainte ²⁸; aleargă așa ca să primești premiul ²⁹. Cînd lupți, luptă împotriva dușmanilor nevăzuți. Așa te vrea să fii toată viața această poruncă a Scripturii! Să nu cazi în luptă, să nu dormi, ci să fii în frunte, cumpătat și cu luare aminte de tine însuși.

V

Nu-mi va ajunge ziua să povestesc cîtă putere are această poruncă din Scriptură și cît este de potrivită tuturor celor ce slujesc Evangheliei lui Hristos. *«Ia aminte de tine însuși»*! Fii treaz, sfătuiește-te, păzește cele prezente, poartă grijă de cele viitoare! Nu părăsi, din pricina lenei, cele de față și nici nu-ți închipui că ai în mînă cele ce nu sînt și poate nici nu vor fi. Nu este oare o greșeală firească la tineri, datorită ușurătății minții lor, de a socoti că au tot ce nădăjduiesc? În liniștea nopții sau cînd au răgaz își fac planuri irealizabile și, cu ușurătatea minții lor, sînt purtați de colo-colo; își imaginează viață strălucită, căsătorie bogată, copii mulți, bătrîneți adînci, cinste de la toți oamenii. Apoi, pentru că nimic nu le poate opri nădejtile, se înalță cu mintea la cele mai mărețe situații pe care le pot avea oamenii: își închipuie că au să aibă case frumoase și mari, pline cu tot felul de obiecte de preț; le înconjoară cu atîta pămînt cît imaginația lor deșartă poate să-l taie din tot pămîntul lumii, iar recoltele bogate ale acestor întinse domenii le strîng în hambare imaginare. La acestea mai adaugă cirezi de vite, mulțime nenumărată de slugi, demnități politice, stăpînire peste popoare, conducere de oștiri, războaie, trofee și chiar demnitatea de împărat. Terminind toate acestea, prin plăsmuirile goale ale minții lor, în nebunia lor mare, par că se și desfată de cele nădăjduite, ca și cum ar și fi prezente și le-ar sta la picioare. Același cusur îl au și leneșii, cînd visează, deși le este treaz trupul.

Potolind, dar, această îngîmfare a minții și înflăcărare a gîndurilor, și oprind ca prin un frîu nestatornicia minții, Scriptura dă această mare și înțeleaptă poruncă: *«Ia aminte de tine însuși»*! Nu-ți imagina cele ce nu există, ci întrebuițează spre folosul tău cele ce sînt!

26. II Tim., 2, 5.

27. I Cor., 9, 26.

28. Filip., 3, 13.

29. I Cor., 9, 24.

Cred, însă, că Legiuitorul a dat acest îndemn și ca să smulgă un alt cusur omenesc. În adevăr, fiecăruia îi place să se intereseze mai mult de treburile altuia decât de propriile lui griji. Și, ca să scăpăm de acest cusur, porunca spune: Încetează de a te interesa de păcatele altuia! Nu mai da răgaz gândurilor să se ocupe de cusururile altora, ci *«Ia aminte de tine însuși»*, adică: întoarce-ți ochiul sufletului spre cercetarea propriilor tale cusururi. Da, mulți oameni, după cuvîntul Domnului, văd paiul din ochiul fratelui, dar nu văd bîrna din ochiul lor³⁰. Nu înceta deci de a te cerceta pe tine însuși, ca să vezi dacă viața ta merge după poruncile Domnului; dar nici nu te uita în jur la ceilalți oameni, ca să vezi dacă ai putea găsi vreo pată la cineva, așa cum a făcut fariseul acela nesuferit și îngîmfat, care stătea și-și dădea dreptate, iar pe vameș îl defăima³¹, ci cercetează-te neconținut pe tine însuși să vezi dacă nu cumva ai păcătuit cu gîndul, dacă nu cumva limba a alunecat, luînd-o înaintea minții, dacă nu cumva ai săvîrșit cu mîinile ceva nesocotit. De vei găsi în viața ta multe păcate — și vei găsi negreșit, că ești om — spune ca vameșul: *«Dumnezeule, milostiv fii mie, păcătosul»*³². Așadar, *«Ia aminte de tine însuși»*!

Aceste cuvinte îți vor fi de folos și dacă ai o stare înfloritoare și strălucită, iar viața ta se deapănă fără de piedică. Ele îți vor fi un bun sfătuitor; îți vor aduce aminte de nestatornicia lucrurilor omenești. Iar dacă ești strîmătorat de nenorociri, cuvintele acestea îți vor răsuna la timp în inima ta. Ele te vor face să nu te înalți cu îngîmfare mîndrindu-te fără margini, dar nici să cazi, de deznădejde, în mare descurajare. Te mîndrești cu bogăția? Te lauzi cu strămoșii? Te fălești cu patria, cu frumusețea trupului și cu cinstea ce ți-o dau oamenii? *«Ia aminte de tine însuși»*, că ești muritor! *«Pămînt ești și în pămînt te vei întoarce»*³³. Privește la cei care înaintea ta s-au bucurat de aceeași viață strălucită! Unde sînt cei investiți cu înalte demnități politice? Unde sînt retorii cei neîntrecuți? Unde sînt cei care organizau și subvenționau serbările populare? Unde sînt străluciții crescători de cai de curse, generali, satrapii, tiranii? Nu sînt toți pulbere? Nu sînt toți basm? Nu se reduce amintirea vieții lor la cîteva oase? Uită-te în morminte și deosebește, dacă poți, cine e sluga și cine e stăpînul, cine e săracul și cine e bogatul!³⁴ Deosebește, de-ți stă în putere, pe întemnițat de împărat, pe cel puternic de cel neputincios, pe cel frumos de cel urît! Dar

30. Matei, 7, 3.

31. Luca, 18, 11—12.

32. Luca, 18, 13.

33. Fac., 3, 19.

34. Iarăși un text care a influențat iconografia.

dacă ai să-ți amintești de firea ta omenească, n-ai să te mîndrești nici-cînd, ci ai să-ți aduci aminte de tine însuși, dacă *«iei aminte de tine însuși»*.

VI

Iarăși, ești de neam prost și fără slavă, ești cel mai sărac dintre săraci, fără casă, fără patrie, bolnav, lipsit de cele de trebuință zilei, plin de frică în fața autorităților, disprețuit de toți din pricina smereniei vieții tale? Chiar Scriptura o spune: *«Săracul nu poate suferi amenințarea»*³⁵. Dar, nici nu-ți pierde nădejdea, că n-ai nimic din cele rîvnite de oameni! Dimpotrivă, gîndește-te și la bunătățile pe care le ai de pe acum de la Dumnezeu, dar și la cele ce-ți sînt păstrate, prin făgăduință, pentru mai tîrziu. Mai întii ești om, singurul dintre viețuitoare făcut cu mîna lui Dumnezeu³⁶. Oare, dacă judeci drept, nu-i de ajuns aceasta, ca să te bucuri cel mai mult că ai fost făcut de mîinile lui Dumnezeu, Cel Ce a creat totul? Mai mult încă: fiind făcut după chipul Creatorului tău, vei putea, printr-o bună viețuire, să te înalți pînă la aceeași cinste cu îngerii. Ai primit suflet rațional. Cu el cunoști pe Dumnezeu. Cu mintea contempli natura existențelor; cu ea, culegi fructul cel prea plăcut al înțelepciunii. Toate animalele de pe pămînt, domestice și sălbatice, toate cîte trăiesc în apă și cîte zboară prin văzduh, îți sînt roabe și supuse. N-ai inventat tu, omule, artele și meseriile? N-ai întemeiat tu orașele? N-ai născocit tu toate cîte-s de trebuință și cîte-s spre desfătare? Nu-ți sînt mările accesibile, datorită rațiunii tale? Nu slujesc vieții tale pămîntul și marea? Nu-ți arată văzduhul, cerul și corurile de stele ordinea lor? Pentru ce te superi că nu ai cal cu friu de argint? Ai, însă, soarele, care, prin alegarea lui cea iute, te luminează ca o făclie în fiecare zi! N-ai strălucirile argintului și ale aurului? Ai, însă, luna, care, prin strălucirea ei, te scaldă cu nemăsurata ei lumină! Nu umbli în trăsuri aurite? Dar picioarele tale îți sînt cea mai potrivită trăsură! Pentru ce, dar, fericești pe cei cu punga plină, dar au trebuință de picioarele altora ca să se miște? Nu dormi pe pat de fildeș? Ai, însă, pămîntul mult mai de preț decît fildeșul, care-ți face odihna dulce, somnul grabnic și lipsit de griji! Nu locuiești sub acoperiș de aur? Ai, însă, cerul care strălucește cu frumusețile de nedescris ale stelelor! Și toate acestea sînt numai bunătățile cele omenești date ție de Dumnezeu! Dar sînt altele și mai mari! Pentru tine, Dumnezeu între oameni³⁷; pentru

35. Prov., 13, 8.

36. Fac., 2, 7.

37. Ioan, 1, 14.

tine, împărțirea Duhului ³⁸; pentru tine, nimicirea morții ³⁹; pentru tine, nădejdea învierii ⁴⁰; pentru tine, poruncile dumnezeiești, care-ți desăvîrșesc viața; pentru tine, calea către Dumnezeu, prin îndeplinirea poruncilor ⁴¹; pentru tine, pregătită împărăția cerurilor ⁴²; pentru tine, cununile dreptății ⁴³ gătite ție, celui ce pentru virtute nu fugi de ostenele virtuții.

VII

Dacă vei lua aminte de tine însuși vei găsi în jurul tău încă mai multe frumuseți și bunătăți decît acestea. Te vei desfăta cu cele ce ai și nu te vei supăra de cele ce-ți lipsesc. Să ai neconținut înaintea ochilor porunca aceasta! Îți va fi de mare ajutor. De pildă: a pus mînia stăpînire pe gîndurile tale și, împins de furie, rostești cuvinte necuviincioase și faci fapte cumplite și sălbatice? Dacă vei lua aminte de tine însuși, vei potoli mînia ca pe un mînz nesupus și neînfrînat, atingînd-o cu lovitura rațiunii ca și cum ai atinge-o cu o vargă; îți vei stăpîni limba și nu-ți vei îndrepta mîinile spre cel ce te-a miniat. Iarăși: năvălesc poftre rele și, ca un tăun, îți ațîță sufletul spre porniri nestăpînite și desfrîdate? Dacă vei lua aminte de tine însuși, îți vei aminti că plăcerea de acum va avea sfîrșit amar, că gîdilirea de acum din trupul tău, pricinuită de plăcere, va naște viermele cel înveninat ⁴⁴ care te va munci în veci în iad, și că înflăcărarea trupului va ajunge mama focului veșnic ⁴⁵. Ei bine, atunci plăcerile vor pleca îndată, fugărite; și minunată potolire și liniște se va pogori în sufletul tău, așa cum se potolește gălăgia unor slujnice zburdalnice la sosirea unei stăpîne înțelepte.

«*Ia aminte, dar, de tine însuși*»! Cunoaște că o parte a sufletului tău este rațională și cugetătoare, iar alta, irațională și pătimașă. E firesc ca prima să conducă, iar cealaltă să asculte și să se supună rațiunii. Deci să nu lași ca rațiunea, fiind robită, să ajungă sclava patimilor, dar iarăși, nici să îngădui patimilor să se ridice împotriva rațiunii și să pună stăpînire pe suflet.

Mai mult, luarea aminte și studierea atentă a propriei tale persoane te va conduce și la cunoașterea lui Dumnezeu. Dacă iei aminte la tine însuși nu mai ai nevoie să descoperi pe Creator în celelalte creaturi; vei contempla în tine însuși, ca într-un microcosmos, marea înțelepciune a

38. *Evr.*, 2, 4; *Fapte*, 2, 3.

39. *I Cor.*, 15, 26. 55.

40. *I Cor.*, 15, 12. 22.

41. *Matei*, 19, 17. 21.

42. *Matei*, 25, 34.

43. *II Tim.*, 4, 8.

44. *Isaia*, 66, 24; *Marcu*, 9, 44. 46. 48.

45. *Matei*, 25, 41.

Creatorului tău. Din sufletul tău necorporal vei cunoaște că și Dumnezeu este necorporal ; că nu e circumscris în spațiu, pentru că nici mințea ta nu avea mai înainte ședere în spațiu, ci ajunge în spațiu prin unirea sa cu trupul. Vei crede că Dumnezeu este nevăzut, gândindu-te la sufletul tău ; că și el nu poate fi văzut cu ochii trupului. Da, sufletul n-are nici culoare, nici formă, nici nu poate fi definit prin vreo caracterizare materială, ci se cunoaște numai din funcțiunile sale. Tot așa și Dumnezeu ; nu căuta să-L înțelegi cu ajutorul ochilor, ci, îngăduindu-i minții credința, caută să ai o înțelegere spirituală despre El ! Admiră pe Meșter pentru chipul minunat prin care a legat sufletul tău cu trupul, încît sufletul să se întindă pînă la extremitățile trupului, făcînd unitare măduarele cele mai deosebite ale trupului. Gîndește-te la puterea pe care sufletul o dă trupului, la dragostea trupului pentru suflet : trupul primește de la suflet viața, iar sufletul de la trup, durerile. Gîndește-te ce minunate cămăruțe are sufletul pentru păstrarea cunoștințelor ! Cunoștințele noi dobîndite nu întunecă pe cele mai de dinainte, ci sînt păstrate neamestecate și clare, săpate în partea conducătoare a sufletului, ca într-o coloană de aramă. Gîndește-te, apoi, că sufletul își pierde propria frumusețe dacă alunecă spre patimile trupului ; și iarăși, dacă se curăță de urîtenia pricinuită de viciu, se înalță prin virtute la asemănarea cu Creatorul.

VIII

Dacă vrei, după ce ai privit sufletul, privește și alcătuirea trupului și admiră ce locaș potrivit a creat Dumnezeu sufletului. Dintre toate viețuitoarele numai pe om l-a creat Dumnezeu cu facultatea de a sta drept. Ca să cunoști, din poziția lui, că viața ta este o origine dumnezeiască. Toate patrupedele privesc la pămînt și sînt plecate spre pîntece ; numai omul are privirea gata spre cer, ca să nu se îndeletnicească cu pîntecele, nici cu pasiunile cele de sub pîntece, ci să aibă toată pornirea lui spre înălțime. Apoi, așezînd capul în partea cea mai de sus a trupului, a pus în el cele mai alese simțiri. Acolo sînt vederea, auzul, gustul și mirosul, așezate toate aproape unele de altele. Și cu toate că sînt înghesuite într-un loc foarte îngust, nici una din ele nu împiedică funcțiunea celei din vecinătate ⁴⁶. Ochii au luat locul cel mai înalt, ca nici una din părțile trupului să nu le stea în cale ; stau sub o mică ieșitură a sprîncenelor și-și îndreaptă privirile drept înainte din cel mai înalt punct al trupului. Urechile iarăși nu se deschid în linie dreaptă, ci primesc sunetele din aer printr-un drum întortochiat. Și acesta-i tot semn de cea mai înaltă

46. În rugăciunea de la tunderea părului de la slujba botezului, se simte influența sfîntului Vasile cel Mare.

înțelepciune ! Pe de o parte ca sunetul să pătrundă în ureche neîmpiedicat și să răsunе mai bine izbîndu-se de cotiturile urechii, iar pe de altă parte să nu cadă în ureche ceva din afară spre a împiedica simțul auzului. Uită-te și la limbă ! Cît e de moale și cît de ușor se întoarce și într-o parte și în alta, ca prin varietatea mișcărilor ei să îndeplinească toate nevoile vorbirii ! Dinții, la rîndul lor, sînt și organele vorbirii — că dau limbii sprijin puternic — dar și slujitorii hranei, că unii o taie, iar alții o fărîmîțează. Și așa dacă vei cerceta cu atenția cuvenită și toate celelalte organe ale trupului, dacă vei cunoaște bine cum este tras aerul în plămîni, cum este păstrată căldura în inimă, dacă vei cunoaște organele mistuirii și canalele prin care circulă sîngele, atunci din toate vei vedea adîncă înțelepciune a Creatorului tău și vei spune și tu ca profetul : *«Minunată este știința Ta, mai presus de mine»* ⁴⁷. Așadar, *«ia aminte la tine însuși»*, ca să iei aminte la Dumnezeu, Căruia slava și puterea în vecii vecilor, Amin.

47. Ps., 138, 6.